

Docentenhandleiding

Museumles groep 7&8
Skyline Scheveningen

Panorama Mesdag

	Pagina
1. Inleiding	3
2. Beschrijving museumles	4
3. Aansluiting bij het onderwijs	5
4. Voorbereiding & Lessuggesties	6
4.1 Voorbereiding	
4.2 Lessuggesties	
5. Praktische tips & overige informatie	8
5.1 Praktische tips	
5.2 Overige informatie	

1. INLEIDING

Binnenkort komt u met uw groep naar het Panorama Mesdag voor de les “Skyline Scheveningen”. In deze les bezoeken de kinderen het Panorama dat Hendrik Willem Mesdag in 1881 schilderde. Aan de hand van het panorama ontdekken ze hoe het dorp- en stadsbeeld van Den Haag en Scheveningen door de jaren heen is veranderd. Onderdeel van deze les is een korte beeldende workshop waarbij de leerlingen zelf een ‘skyline’ maken.

In deze docentenhandleiding vindt u praktische informatie en tips zodat u het bezoek aan het museum goed kunt voorbereiden en verwerken. Wij wensen u en uw leerlingen alvast heel veel plezier tijdens het bezoek aan Panorama Mesdag!

2. BESCHRIJVING MUSEUMLES

Als je op bezoek bent in Panorama Mesdag is het alsof je terug reist in de tijd. Je loopt een trap op en plotseling sta je bovenop een duin. Je kijkt over de zee en je ziet hoe Scheveningen er aan het einde van de negentiende eeuw uitzag. Er liggen bomschuiten op het strand, vissers maken hun netten schoon en badkoetsjes staan in de branding. Als je je omdraait, zie je het dorp Scheveningen en in de verte de kerktorens van Den Haag. Hoe zou het Panorama eruit zien als Mesdag het nu zou schilderen, in de 21ste eeuw? Dat is de centrale vraag in deze museumles.

De museumles gaat van start met een korte inleiding waarin de kinderen kennismaken met de schilder Hendrik Willem Mesdag en zijn 'specialisme': het zeegezicht. Na deze introductie wordt de klas in tweeën gesplitst en gaan de leerlingen onder begeleiding van een museumdocent het museum in. Beide groepen doen hetzelfde programma maar de onderdelen voeren ze in een verschillende volgorde uit.

De museumdocent laat schilderijen van Hendrik Willem Mesdag zien en legt aan de hand van de voorstellingen uit hoe hij werkte. Aansluitend wordt het panorama bezocht. Daar zien de kinderen hoe Scheveningen er rond 1890 uitzag. Wat herkennen ze en wat was er toen nog niet? Hoe was het om aan het einde van de negentiende in Den Haag en Scheveningen te wonen of om hier op vakantie te zijn? De museumdocent vertelt niet alleen, maar geeft ook korte 'kijk- en doe opdrachten' waardoor leerlingen goed leren kijken.

Tijdens het andere onderdeel van de les gaan leerlingen zelf aan de slag met een korte beeldende opdracht. Ze maken met elkaar een 'skyline van de toekomst'. Daarbij laten ze zich inspireren door dat wat ze gezien hebben in het museum en door hun eigen fantasie te gebruiken.

Aan het einde van de les nemen de kinderen de skyline die ze met elkaar hebben gemaakt, mee naar school.

3. AANSLUITING BIJ HET ONDERWIJS

Lesdoelen

- De leerlingen bekijken schilderijen van Hendrik Willem Mesdag en maken aan de hand van vragen en opdrachten kennis met de kunstenaar en zijn werk.
- De leerlingen leren over kunsthistorische begrippen als landschap, zeegezicht, silhouet en horizon.
- De leerlingen maken kennis met het panorama als (kunst)historisch fenomeen.
- De leerlingen worden zich bewust van het feit dat het dorp Scheveningen en de stad Den Haag sinds het einde van de negentiende eeuw een enorme stedenbouwkundige ontwikkeling hebben doorgemaakt.

Kerdoelen

Oriëntatie op jezelf en de wereld > Ruimte

- 48 Kinderen leren over de maatregelen die in Nederland genomen worden/ werden om de bewoning van door water bedreigde gebieden mogelijk te maken.

Oriëntatie op jezelf en de wereld > Tijd

- 52 De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken; (...); burgers en stoommachines; (...). De vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken.

Kunstzinnige oriëntatie

- 54 De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken om er gevoelens en ervaring mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- 55 De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- 56 De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

(bron: SLO)

Aansluiting "Cultuuronderwijs op zijn Haags"

Leerlijn disciplines: Beeldende kunst

Thema: Onze Stad

4. VOORBEREIDING & LESSUGGESTIES

4.1 Voorbereiding

U kunt uw leerlingen op het bezoek voorbereiden door een introductie te geven in de klas. Hiervoor is een speciale PowerPoint ontwikkeld die u van de website www.panoramamesdag.nl kunt downloaden en op het digibord kunt afspelen.

Wilt u zich verder verdiepen in Hendrik Willem Mesdag en het panorama? Op de website staan verschillende artikelen die u kunt downloaden:

<http://www.panorama-mesdag.nl/ontdek/>.

4.2 Lessuggesties

Hieronder vindt u een aantal lessuggesties die u als uitgangspunt kunt gebruiken voor een verwerkende les na het bezoek.

- *Mijn pier.* Beeldende opdracht

Toen Hendrik Willem Mesdag het panorama schilderde, was er nog geen pier op het strand van Scheveningen. Nu is het een van de beroemdste gebouwen van de badplaats. Geef de leerlingen opdracht om een nieuwe pier te ontwerpen voor het strand van Scheveningen. Ze mogen zelf bedenken hoe de pier eruit komt te zien en welke functie(s) het gebouw krijgt. Moedig ze aan om hun fantasie te gebruiken.

Benodigdheden:

- tekenpapier
- potloden
- kleurpotloden

- *Groeten uit Scheveningen.* Schrijfofdracht.

Vertel aan de kinderen: Stel je eens voor dat je een brief kon terugsturen in de tijd. Schrijf een brief aan Hendrik Willem Mesdag en vertel hoe Scheveningen er nu uitziet. Mesdag wandelde elke dag van Den Haag naar Scheveningen om daar te schilderen. Of hij nam de paardentram. Hoe zou hij nu reizen? En wat zou hij zien als hij in Scheveningen aankomt? Wat is hetzelfde gebleven, wat is veranderd? En wat vind jij? Is Scheveningen mooier geworden of spreekt het Scheveningen zoals het op het panorama is afgebeeld, je meer aan? Vertel het in je brief!

- *Laat Scheveningen haven een echte haven zijn en blijven.* Debat.

Stedenbouwkundige uitbreidingen en aanpassingen roepen altijd veel discussie op. Het 'gezicht' van Scheveningen is door de jaren heen veranderd. Oude gebouwen zijn afgebroken en nieuwe zijn weer opgebouwd. Langs het strand loopt een boulevard met winkels en restaurants. De vissersschepen die vroeger op het strand lagen, liggen nu in de haven. Over die haven wordt veel discussie gevoerd. In de haven wordt ruimte gemaakt voor woningen en bedrijven die niets met visserij te maken hebben. Voer een fictief debat in de klas over deze ontwikkeling.

De stelling van het debat is: *Laat Scheveningen haven een echte haven zijn en blijven.*

1. Maak twee groepen van 4 tot 6 leerlingen. Elk groepje krijgt een aanvoerder. De leerkracht leidt het debat. De andere leerlingen zijn de jury. Wijs een leerling aan die de tijd in de gaten houdt.
2. Het ene groepje bedenkt argumenten voor de stelling, het andere groepje bedenkt argumenten tegen de stelling. Leg uit dat het niet om de mening van de leerlingen gaat maar om goede argumenten.
3. Vraag de jury wie vóór de stelling is, en wie tegen. Dan weten de debat teams wie ze moeten overtuigen.
4. Geef de voorzitter van elk team 1 minuut om aan de klas te vertellen wat de argumenten voor of tegen de stelling zijn.
5. Daarna gaan de teams 5 minuten met elkaar in debat. Ze reageren om beurten op elkaars argumenten. De debatleider geeft kinderen de beurt. Na 5 minuten geeft de leerling die te tijd in de gaten houdt, een seintje en wordt het debat gestopt. Dan krijgen de teams kort de tijd om te overleggen over hun eindtoespraak.
6. Nu mag elke leerling die debatteert nog een slotzin zeggen. Eerst krijgen de kinderen uit team 2 één voor één het woord voor hun slotzin met een argument tegen. Daarna geven de leerlingen uit team 1 hun argumenten vóór de stelling.
7. De juryleden mogen weer hun mening geven, nu na het debat. Zijn ze nog steeds voor of tegen de stelling of is er iemand van mening veranderd? En, waarom?
8. De klas beoordeeld beide teams. Hebben ze duidelijk gesproken, legden ze de argumenten goed uit en reageerden ze goed op de tegenpartij? De klas geeft tips & tops. Daarna kiezen de leerlingen door vingers op te steken een winnend team.

5. PRAKTISCHE TIPS & OVERIGE INFORMATIE

5.1 Praktische tips

- Bij binnenkomst wordt u in de hal verwelkomd door twee museumdocenten.
- Naast de leerkracht moet er vanuit school ook een begeleider / ouder mee.
- De groep wordt tijdens het bezoek opgesplitst. Het is fijn als u van te voren al een indeling maakt.
- Wij vinden het fijn om de leerlingen bij de voornaam te noemen. Het werkt daarom goed als u van te voren naamstickers opplakt .
- Wij hebben een paar huisregels. Kunt u die van tevoren al een keer met uw leerlingen doornemen?
  1. Houd afstand van de schilderijen. De schilderijen zijn oud en kwetsbaar. Je mag ze daarom niet aanraken.
  2. We lopen door de zalen. Niet rennen.
  3. Je mag in het museum gewoon met elkaar praten. Niet schreeuwen.

5.2 Overige informatie

Heeft u nog vragen over het bezoek of de inhoud van de les? Neem dan contact op met Marije Beckers, Panorama Mesdag:

Telefoon: 070 310 66 65

E-mail: info@panorama-mesdag.nl

Bezoek adres

Panorama Mesdag

Zeestraat 65

2518 AA Den Haag

Website: www.panorama-mesdag.nl

Openingstijden

Maandag t/m zaterdag: 10.00 – 17.00 uur

Zondag: 11.00 – 17.00 uur

Feestdagen: zie [www.panorama-mesdag](http://www.panorama-mesdag.nl) voor meer informatie.

Eigen vervoer

U kunt parkeren in de parkeergarage Mauritskade, direct naast het panorama aan de Zeestraat. Ook zijn er in de straat betaalde parkeerplekken.

Openbaar Vervoer

Bus 22 en 24 en tram 1 stoppen in de buurt van het Panorama. Wij raden u aan uw reis met het openbaar vervoer van tevoren te plannen bij de [HTM](#) of [9292OV](#) zodat u altijd de actuele situatie weet.